

**R. P. Sebastiani Izquierdo Alcarazensis Societ. Iesv Regii
Senatvs S. Inqvisitionis Hispaniarvm Qvalificatoris, Et
Olim Complvti Sacrae Theologiae Professoris. Opvs
Theologicvm, Iuxta atque ...**

Vbi De Essentia Et Attribvtis Divinis Vbertim Dissertivr ...

Izquierdo, Sebastián

Romae, 1664

Quæst. 2. Quid sit spatium temporale, siue tempus imaginarium. Et quid
tempus reale.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76990](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76990)

poralis respondent. Et hæc quidem inter se penetratæ, illæ vero inter se contiguæ, aut distantes sunt temporaliter magis, aut minus iuxta maiorem, aut minorem multitudinem interpositarum; talesque reddunt res, quas afficiunt. Et denominatio quidem distantis, aut contiguæ, aut penetratæ semitrinsecæ est, reipsâ in ambobus extremis consistens. Vnde triplex distingui potest distantia, contiguitas, & penetratio temporalis. Realis, quando ambo extrema sunt realia. Imaginaria, quando ambo extrema sunt partes spatij temporalis, seu temporis imaginarij. Et mixta, quando alterum extremum reale, & alterum imaginarij est. Nisi quod penetratio purè imaginaria non datur: quia vnâ pars temporis imaginarij cum alia penetrari non potest. Vide hæc latius exposita in simili loco citato circa præsentiam localem.

34 Ex his collige primò, durationem reipsâ neque respectum, neque connexionem habere, cum tempore imaginario quatenus tali. Tamen si ei suapte essentia affixa dicatur: tum quia respectiue ad illud discernitur à nobis eius essentia, & gradus fixus, quem, ea constituit serici temporalis: tum maximè quia cum fundamento illius reali intrinsecè est reipsâ connexa, prout dictum in simili de præsentia loco citato. Secundò collige, durationem non respicere intrinsecè tempus reale extrinsecum in motu Cælorum consistens; quia sine hoc, vel cum illo potest existere. Tertiò, vnâ durationem intrinsecè non respicere alias. Tamen si semitrinsecè denominetur relatè ad illas aut distans, aut contigua, aut penetrata: quo etiam pacto, vt dictum est, ratione durationum denominantur res durantes. Quem admodum etiam tam res durans, quàm eius duratio semitrinsecè denominantur à tempore extrinsecò aut ei præsentis, aut in eo contentæ, aut ab eo distantes, &c. Quæ itidem loco citato fusius in simili sunt exposita.

35 An vero duratio, & res durans denominentur semitrinsecè (tamen si necessariò) ab spatio temporali, seu tempore imaginario, cui respondent, illi præsentis, durantes in illo, cum illo penetratæ, &c. dubitabile est. Affirmo; vt ibidem in simili de præsentia, & re præsentis affirmari, & probari. Quæ probatio huc pariter aduocanda, non repetenda est. Adiungo tamen specialem confirmationem inde desumptam, quòd Deus non dicitur hodie existere, siue durare in spatio temporali, in quo durabit Antichristus, atque adeò nec tali spatio nec rebus tunc extituris coexistere, aut penetratus temporaliter esse: cum tamen hodie eandem secum identificatam habeat æternitatem, seu durationem, qua in tali spatio extiturus, seu duraturus est. Igitur vniuersaliter durare in spatio aliquo temporali, seu tempore imaginario, præter intrinsecam durationem rei durantis, ipsum spatium temporale, seu tempus imaginarij inuoluit; atque adeò denominatio est semitrinsecè desumpta ab illo.

Propositio 3.

36 Duratio non res, sed modus rei durantis est. Neque possibilis est duratio à re durante distincta, quæ non sit modus eius.

Hæc propositio est omnium, qui durationes superadditas adstruunt, præter Arriagæ, Carletonis, & Lyncei, qui durationes, sicut & præsentias locales, res esse, aut posse esse, non verò modos, arbitrantur. Contra quos oppositum statui, & probavi agens de præsentia disput. 5. quæst. 1. proposit. 3. Probationesque adductæ ibi potiore etiam iure faciunt pro duratione. Recognoscantur, & huic propositioni applicentur, Existimo autem contra Card. Lugo citatum supra num. 5. durationem modum esse specialem de facto (quidquid sit de possibili) distinctum realiter ab actione, qua res durans producitur, & conseruatur. Primò: quia præsentia localis, cui assimilatur duratio, modus est specialis distinctus ab actione, qua fit, & conseruatur res præsentis, vt statui disput. 5. quæst. 1. Secundò: quia, rem durare, siue tempori correspondere, & rem fieri, aut conseruari, effectus sunt formales diuersi; atque adeò à diuersis formis censendi sunt nasci. Tertiò: quia duratio diuina à Deo indistincta longè à conceptu actionis abest, vt constat. Ergo idem censendum est de creatâ distincta à creaturâ. Quartò: quia, sicut indifferentia effectus, vt fiat ab hac, aut ab aliâ causâ, arguit (dum fit ab hac) distinctionem actionis ab ipso; ita indifferentia durationis rei in tali tempore, vt ab hac, aut ab aliâ causâ proueniat, similiter arguit distinctionem actionis oriundæ ab hac (dum ab hac prouenit) ab ipsâ duratione. Quoties enim est res indifferens, vt fiat ab hac, aut aliâ causâ, proculdubio est indifferens etiam consequenter, vt ab hac, aut ab aliâ causâ accipiat suam durationem, sicut & suam entitatem. Quintò denique: quia non est, cur actio rei permanentis non sit etiam permanens. Eset autem successiua essentialiter, si esset à duratione indistincta, vt ex dicendis in seqq. appareret.

Propositio 4.

Possibilis est res tam substantialis, 37 quàm accidentalis, quæ se ipsâ sine aliâ duratione superadditâ duret in aliquo spatio temporali, atque adeò ei essentialiter affixa sit.

Ita etiam censet Arriaga disput. 15. Phys. sect. 2. & idem ego censui & probavi quæst. citatâ proposit. 4. de re indistincta à suâ præsentia locali. Recognoscatur etiam probatio illa, & huc applicetur. Vtrum autem duratio diuisibilis siue indistincta, siue distincta à re durante spatio temporali diuisibili affixa possibilis sit, examinabimus inferius quæst. 3. Vbi etiam videbimus, an omnis duratio creata de facto penes diuisibilitatem temporis, cui correspondet, sit diuisibilis.

QVÆSTIO II.

Quid sit spatium temporale, siue tempus imaginarij. Et quid tempus reale.

Petrus Cassendus, qui tom. 1. in Philosophiam 38 Epicuri à pag. 605. cum Epicureis, & alijs
cx

ex principis Philosophis enixè contendit, spatium locale rem quamdam esse æternam, immobilem, & incorpoream, prout vidimus disput. 5. quæst. 2. eodem pacto philosophatur ibidem de spatio temporalis; nisi quod hoc successuum suapte essentiâ, illud verò permanens est. Vnde tale spatium temporale ipsum reale tempus esse asseruerat: nec vllum aliud reale tempus recognoscit. Ceteri vero Philosophi in eâ quæstione citati unanimiter tenent, spatium temporale, quod tempus imaginarium dicitur, nullatenus esse, quidpiam posituum à Deo distinctum, & actu existens à parte rei; sed vel esse capacitatem, quamdam motus, seu successus durationum, vtriusque infinitæ consistentem in possibilitate ipsius successus, seu motus, vt censent plerique; vel esse ipsam Dei æternitatem prout virtualiter diuisibilem, vt non nonnemo opinabitur; vel negationem necessariò successuum alicuius chymaræ; vel negationem non tollibilem successuum durationum, vt censet Carler. disp. 37. Phyl. sect. 2. vel denique merum figmentum, consentaneè ad varios modos philosophandi de spatio locali in dictâ quæst. 2. recensitos. De tempore autem reali communiter censent Doctores, aut esse cuiusvis motus existens extensionem, seu durationem successiuam; aut certè durationem successiuam vnus motus Primi mobilis, quæ notissima cuiusvis motus mensura est.

Propositio I.

39 Spatium temporale, quod tempus imaginarium appellant, non est aliquid reale, & verum actu existens à parte rei.

Quoniam huiusmodi spatium, seu tempus ex conceptu suo, vt omnes fatentur, extensio quædam est successiuæ, seu fluxus quidam successiuus adinstar motus, perpetuus, vtriusque infinitus, siue carens principio, & fine, inuariabilis, incorruptibilis, à Deo distinctus, & independens ab ipso Deo. Tale autem quid verè, & realiter existens non datur, vt constat ex fide. Ergo, &c. Quæ videnda supra disput. 5. quæst. 2. proposit. 1. & huc applicanda.

Propositio 2.

40 Independentè à conceptione, siue imaginatione nostrâ consistere dicendum, est spatium temporale in possibilitate reali, & verè durationum successiuè fluentium, constituentiumque subinde seriem quamdam successus continuam, & vtriusque infinitam, scilicet à parte ante, & à parte post: quæ possibilitas capacitas quædam realis omnium, quæ existere, & durare possunt, venit dicenda, non quidem realitate existentis, sed realitate essentiæ, seu quiditatis, seu possibilitatis, iuxta doctrinam vniuersalem de statibus rerum traditam in Phæto Scient. disput. 10.

Ita censent reipsâ, aut etiam loquuntur multi ex commemoratis Doctõibus pariter iure optimo, quod ad præsens attinet, de spatio

temporali, atque de spatio locali philosophantes, nisi quod locale permanens est, temporale autem successuum. Itaque, sicut spatium locale reuerà possibilitas est vbiationum sine fine, circumquaque extensarum, siue vnus vbiationis circumquaque infinitè extensæ, vtpote ex infinitis partibus localis extensionis compositæ: in talique proinde vbiatione non quidem existentialiter, sed purè possibiliter, atque adeò quiditativè sumptâ consistit. Tamest à nobis concipiatur per speciem cuiusdam magnitudinis circumquaque infinitæ actualiter existentis; eoque titulo spatium imaginarium dicatur; prout latius disput. 5. quæst. 2. proposit. 2. explicatum est. Sic pariter spatium temporale reuerà in possibilitate consistit cuiusdam seriei vtriusque infinitæ durationum, seu partium vnus durationis continuæ se se succedentium secundum prius, & posterius: aliudque subinde non est reipsâ ab eiusmodi serie non existentialiter, sed purè possibiliter, atque quiditativè sumptâ. Tamest à nobis concipiatur adinstar cuiusdam fluxus, seu motus actualiter & successiuè existentis, principioque, & fine carentis, atque adeò vtriusque, scilicet à parte ante, & à parte post, infiniti; quo iure illud tempus imaginarium vocatur. Et, sicut spatium locale realis quædam capacitas est (realitate non existentis, sed essentiæ, seu quiditatis) omnium eorum quæ existere possunt, siue vbiari in loco; sic spatium temporale realis capacitas est (realitate non existentis, sed essentiæ, seu quiditatis) omnium eorum, quæ existere possunt, siue durare in tempore. Demum, sicut spatium locale imaginarium mensura nobis communis est omnium existentium in loco; sic spatium temporale imaginarium mensura nobis communis est omnium existentium in tempore. Et, qua veritate vnumquodque dicitur in spatio locali vbiari, eadem dicitur durare in spatio temporali. Et, qua ratione à partibus spatij localis, & ab vbiationibus eis respondentibus euadunt quælibet extrema aut inter se distantia, tantum, vel tantum, aut inter se contigua, aut inter se penetrata localiter; eadem à partibus spatij temporalis, & à durationibus eis respondentibus euadunt quælibet extrema aut inter se distantia tantum, vel tantum, aut inter se contigua, aut inter se penetrata temporaliter. Recognoscantur cuncta dicta loco citato de spatio locali, siue de spatio imaginario, & applicentur, proportione seruata, spatio temporali, siue tempori imaginario. De vtroque enim ferme in omnibus philosophandum est consimiliter.

41 Ex quibus inferitur primò, spatium temporale, siue tempus imaginarium nequaquam consistere in æternitate intrinsecâ Dei virtualiter diuisibili. Secundò, neque consistere posse in negatione aut alicuius chymaræ impossibilis, aut aliarum durationum non tollibilium. Tertio, neque esse merum figmentum absque reali fundamento constructum. Quæ omnia eisdem etiam rationibus, seruata proportione, probanda veniunt, quibus de spatio locali, siue de spatio imaginario probata sunt loco citato. Recolat eas vniquisque, & huc applicet, ne nos actum agamus.

Propositio 3.

42 Tempus reale dicitur vniuersè omnis duratio realis, & successiva motus. Specialius tamen duratio successiva motus cœlorum oriundi à Primo mobili.

Priorem partem huius propositionis voluit sibi Aristot. lib. 4. Phys. text. 101. cum tempus vniuersè definiens dixit, *Est numerus motus secundum prius, & posterius*. Quasi diceret, est successiva duratio partium motus ab ipsa sua successione numerabilium secundum prius, & posterius, itaque omnis series durationum partium successuarum cuiusvis motus tempus vniuersè appellatur. Quinimo series item durationum successuarum cuiusvis rei permanentis tempus venit dicenda; cum & ea motus quidam sit successiuus, extensioque quadam secundum prius, & posterius, quæ propria est temporis. Potissimum vero dicitur tempus series durationum partium successuarum motus diurni cœlorum oriundi secundum priscos Mathematicos à motu Primi mobilis, causantisque vicissitudinem hanc, quam cernimus dierum, & noctium, partiumque earum, siue horarum successione; quam experimur. Huiusmodi quippe motus successio vniuersalior est, & notior, & vniiformior, & consequenter aptior, vt nobis mensura sit, quam metiamur; quæcunque existunt, atque adeò durant in tempore.

43 Caterum, quia vniuersalior adhuc nobis mensura est tempus imaginarium, vt pote quo & ipsam durationem motus cœlorum, & cætera tempora realia, siue realiter existentia à nobis mensuranda veniunt, Quinimo ob eam, quam habet realitatem quiditativam, atque purè possibilem constituentem ipsum capax reuerà omnium, quæ successiuè durare possunt, vt explicauimus, non abs iure potest, atque etiam frequenter solet tempus dici absolute. Propterea quoque Philosophi illi antiquiores, qui spatium dumtaxat locale dicebant locum, vt vidimus dist. 5. quæst. 3. aliud fortasse tempus non agnouerunt. Idcirco distinctionis gratia, quemadmodum in eà quæst. locum diuisimus in imaginarium, & realem; ita modò pariter possumus tempus diuidere in imaginarium, & reale. Ita, quòd tempus imaginarium sit id, quod proposit. 2. explicauimus. Tempus autem reale, potissimum series successiva durationum motus diurni cœlestis. Aut etiam quælibet alia series successiva durationum præsertim entium successuarum, quæ ad mensurandas quaslibet alias series successiuas durationum quorumvis entium vtimur, aut vt possumus vt mensurà.

44 Ex quibus omnibus primò colligitur, omne tempus diuisibile essentialiter esse successiuum: quia consistit in serie durationum, siue partium durationum essentialiter se succedentium; eaque aut quiditativè, seu pure possibiliter sumptà, si tempus sit imaginarium; aut sumptà existentialiter, si sit reale. Ex quo rursus fit, omne tempus diuisibile essentialiter esse extensum, temporaliter: quia idem omnino est, esse temporaliter extensum, & esse successiuum. Vtrumque autem est, esse compositum, siue coalescens ex partibus, quarum singula priores sunt alijs temporaliter.

45 Secundo colligitur, tempus imaginarium, vtrunque esse infinitum: quia nulla est possibilis

pars durationis, ante quam non sit alia possibilis; nullaque item possibilis est, post quam non sit possibilis alia. Quod ipsum est, tempus imaginarium in serie partium durationum possibilium, consistens à parte ante, & à parte post, atque adeò vtrunque esse infinitum, hoc est, carens principio, & fine. Omnia autem realia tempora finita sunt à parte ante; quia omnia entia, realia aliquando inceperunt existere: principiumque subinde habuerunt, vt docet fides. A parte verò post aliqua realia tempora sunt infinita, nempe series durationum creaturarum, quæ in æternum sunt duraturæ, prout etiam docet fides. Seriesque nunquam finiendæ durationum æternum eliciendorum successiuè per integram æternitatem à talibus creaturis.

Tertiò colligitur, quæcunque extrema, 46 in tempore durant, inter se comparata relatè ad tempus aut esse inter se distantia tantum, vel tantum; aut esse contigua; aut esse penetrata temporaliter. Distantia temporaliter dicuntur, quando inter partem temporis, cui correspondet vnum, & partem temporis, cui correspondet aliud, aliquod tempus intercedit; penes cuius quantitatem maiorem, vel minorem magis, vel minus distantia temporaliter erunt. Contigua temporaliter dicuntur, quando partes temporis, quibus correspondent, immediatae sunt; quin inter eas aliquod aliud mediet tempus. Penetrata denique temporaliter appellantur, quæ eidem tempori, eidemve parti temporis correspondent. Erunt autem penetrata adæquate, quando nulla pars alterius extra tempus alterius est; inadæquate verò, quando aliqua pars alterius intra, & aliqua extra tempus alterius est. Eisdemque modis vnumquodque cum ipso tempore, cui correspondet seu totaliter, seu partialiter, dicitur penetrari. Vnde etiam constat, ipsarum partium temporis alias esse inter se distantias tantum, vel tantum; alias inter se penetratas, siue contiguas. Nullæ verò possunt esse inter se penetratæ: quia singula diuersa spacia temporalia constituunt, aut diuersis spatijs temporalibus essentialiter correspondent; vt constat ex superius dictis de naturâ temporis tum imaginarij, tum realis.

Quarto colligitur, eorum, quæ in tempo- 47 re diuisibili durant, alia essentialiter successiva esse; nimirum quæ ipsi tempori per se sunt affixa, vt durationes, & cætera, si qua sunt, eiusmodi entia. Alia verò accidentaliter, nempe, quæ per durationes sibi accidentales tali tempori correspondent. Vtrorumque autem alia componunt seriem, siue extensionem temporalem continuam, scilicet quæ partibus temporis continuariis, siue contiguis, siue immediatè se succedentibus correspondent. Alia seriem, siue extensionem temporalem discretam, siue interruptam, quæ videlicet correspondent partibus temporis non immediatis, seu contiguis, sed distantibus inter se. Interruptionum autem serierum interruptiones tum plures, aut pauciores; tum maiores, aut minores poterunt esse, vt constat.

Quinto colligitur, partes temporis, qua- 48 ratione sunt, nullatenus posse esse simul; quia sunt essentialiter successiuæ, vt dictum est. Repugnatque prorsus esse simul extrema, quæ sunt essentialiter successiva; siquidem successuarum essentialiter quando vnum est, cætera necessario non sunt; sed vel antea fuerunt, vel erunt postea. Simulaneorum verò, quando vnum est, cætera simi-

similiter sunt, Cætera autem esse, & non esse, quando unum est, apertam præfert contradictionem, Ex quo etiam patet, nullatenus posse esse simul quæcunque alia extrema essentialiter successiva.

49 Postremò est advertendum, tempus quatenus infinitum æterorum adiectivè dici, atque etiam æternitatem substantivè. Hancque solere diuidi in æternitatem à parte antea, quæ est pars temporis iam præteriti carens principio; & æternitatem à parte post, quæ est pars temporis deinceps futuri carens fine. Unde tempus prout ab æternitate distinctum pro parte temporis utrimque finita, atque ad eò habente principium, & finem usurpari solet communiter. Dicitur etiam æternitas duratio intrinseca Dei ab ipso Deo realiter indistincta, & consequenter indivisibilis, atque ad eò tota simul: quia neque incipit in tempore, neque in tempore finienda est; sed necessariò fuit, & erit in tota temporis æternitate extrinsecà Deo carente, ut dictum est, principio, & fine, qua ratione latius dicitur disput. 9. Duratio præterè Angelorum, & aliarum rerum incorruptibilium, quæ, licèt habeant principium, finem habitura non est, eorum communiter nuncupatur. De qua etiam ibi.

QVÆSTIO III.

Quotnam sint durationes entium excogitabiles. Et quanam excogitabilium possibilis sint.

50 **ENS**, quod per durationem ponitur in spatio temporali, siue in tempore imaginario, (de quo semper hic sermo erit), illi ve correspondet, aliud est simplex, siue indivisibile physicè, ut Angelus; aliud est compositum, siue divisibile physicè, ut homo. Compositum autem aut ex partibus in infinitum divisibilibus, aut ex partibus tandem indivisibilibus, aut ex utrisque potest considerari compositum. Rursus aut ex partibus intensionis localis, hoc est in eodem loco penetratis, ut sunt partes intensionis caloris, vel luminis; aut ex partibus extensionis localis, hoc est diversis partibus loci correspondentibus, ut sunt partes extensionis quantitatis, seu corporis, potest esse compositum.

51 Quando ens simplex in tempore divisibili durat, necesse est omnino, quòd totum in toto tempore, & totum in singulis partibus temporis daret, ut constat. Ens verò compositum in tempore etiam divisibili durans aut potest (periinde atque ens simplex) totum in toto tempore, & totum in singulis partibus temporis durare; aut potest durare totum in toto tempore, & singulas partes eius in singulis partibus temporis per distributionem accommodam: idque siue partes eius intensionis, siue extensionis localis sint. In tempore autem indivisibili siduret ens, necessariò debet durare totum, atque ad eò simul cum omnibus partibus suis, quando fuerit compositum, ut notum est.

52 Et duratio quidem primi generis definitiva, secundi autem generis circumscriptiva, & tertij generis contractiva appellari possunt ob ana-

logiam vocationum similium, quæ hisce nominibus nuncupantur, ut vidimus disput. 5. quæst. 4.

Porro duratio definitiva entis indivisibilis duplex excogitari potest. Altera, quæ penes divisibilitatem temporis, cui correspondet, divisibilis est; ita, ut singulis partibus temporis singula quoque durationis partes inter se distinctæ respondeant, quæ tamen eiusdem subiecti durationes sint. Altera, quæ omnino indivisibilis est; atque ita, non per suarum partium distributionem, quas non habet, sed per sui totius replicationem, siue repetitionem ponitur, ponitque suum subiectum in omnibus, & singulis temporis partibus. Qualiter æternitas intrinseca, & indivisibilis Dei, ipseque Deus per illam omnibus, & singulis partibus temporis correspondet, siue in eis durat.

54 Duratio verò definitiva entis divisibilis quadruplex excogitari potest. Prima, quæ penes divisibilitatem tam temporis, quàm subiecti divisibilis est; atque ita ex duplici genere partium constat. Aliæ sunt, quibus quælibet pars subiecti omnibus, & singulis partibus temporis correspondet. Aliæ, quibus cuilibet parti temporis correspondent omnes, & singula partes subiecti. Secunda, quæ penes divisibilitatem solius temporis, non item subiecti, est divisibilis. Cuius proinde quælibet pars in parte temporis, cui correspondet, ponit indivisum totum subiectum; atque ita singulis partibus subiecti per sui repetitionem inhaeret. Tertia, quæ penes divisibilitatem solius subiecti, non item temporis, est divisibilis. Cuius proinde quælibet pars eam subiecti partem, cui vnicè inhaeret, in omnibus, & singulis partibus temporis per sui repetitionem ponit. Quarta denique, quæ omnino indivisibilis est; atque ita per quamdam sui repetitionem inhaeret singulis partibus subiecti; per alteramque sui repetitionem omnes, & singulas earum ponit in singulis partibus temporis.

55 Duratio autem circumscriptiva solùm potest esse composita ex partibus, quarum singulae partibus distinctis tum subiecti, tum temporis respondeant. Atque ita per illam in omni euentu erit totum subiectum in toto tempore, & singulae partes subiecti in singulis partibus temporis per distributionem accommodam: idque, siue partes subiecti intensionis, siue extensionis localis sint, iuxta dicta nuper.

56 Duratio denique contractiva, si sit entis indivisibilis, omnino indivisibilis erit: quia, & subiectum, & tempus eius sunt indivisibilia. Nisi quis velit ex partibus pure intensionis posse esse compositam, de qua durationum compositione modò non agimus. Si verò sit entis divisibilis duplex ad rem distingui potest. Altera, divisibilis penes divisibilitatem subiecti: cuius singulae partes singulas subiecti partes in eodem indivisibili temporis ponant; idque siue partes subiecti intensionis, siue extensionis localis sint. Altera omnino indivisibilis, quæ per repetitionem sui omnibus, & singulis partibus subiecti inhaeret; eiusque siue intensionis localis, siue extensionis, ipsasque ponat in suo tempore indivisibili.

57 Sunt præterè multa alia genera durationum excogitabilium, quæ ex commixtione præcedentium resultare possunt, omni earum combinatione facta, iuxta dicta in simili de vocationibus disput. 5. quæst. 4. citata. Quas modò recensere